

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК НАРОЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Євроінтеграція набула за роки незалежності характеру стратегічного і незворотного процесу й стала чинником трансформації й нарощення економічного потенціалу національної економіки і її суб'єктів. А з упровадженням поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі та особливо з початком повномасштабного вторгнення цей чинник став критично важливим, при цьому ринок ЄС набув статусу ключового ринку збуту. Серед інших підприємства харчової промисловості, як свідчить аналітика, незважаючи на нестабільність та невизначеність умов господарювання, викликів системного характеру, які постали перед ними в умовах війни, змогли використати переваги євроінтеграції для утримання та нарощення (відтворення) свого економічного потенціалу. Аналіз зовнішньоторговельних операцій як для підприємств цієї сфери промисловості до країн ЄС дає підстави стверджувати, що переорієнтація на ринки ЄС стала для них ключовим чинником у нарощенні економічного потенціалу після різкого падіння показників від початку повномасштабного вторгнення для більшості видів продукції. За даними [1, с. 16] найбільше скорочення за результатами 2022 р. у порівнянні з 2021 р. відбулось для свинини (на 92,4%), м'яса свіжого чи охолодженого (на 85,7%), ковбас (на 77,7%), водночас зріс експорт цукру (у 7,1 рази), масла вершкового (на майже на 30%), сирів (майже на 30%). Вже у 2023 та 2024 рр. відбулись зміни у показниках експорту. Наприклад, за виділеними на рис. 1. групами продукції (зокрема, зростання експорту для м'яса, сирів, макаронів, олії, цукру, а падіння для круп, борошна, масла). Сукупно по їжі та напоям у 2024 р. відбулось зростання експорту до країн ЄС на 6% [3].

Рисунок 1 – Показники експорту харчових продуктів (вибірково) у 2021-2024 рр. в т. побудовано за даними [1; 2]

Загалом, якщо говорити про товарну структуру зовнішньої торгівлі товарами у 2023-2024 рр., то 60,8% експорту у 2023 році та 59,2% відповідно становили продовольчі товари і сільськогосподарська продукція. При цьому експорт перевищував імпорт. Імпорт у 2023 році складав 11%, а у 2024 р. - 10,8%. При цьому в географічній структурі ключове місце у 2024 р. займали країни ЄС як по імпорту (50,4%), так і по експорту (59,5%) [3]. Найбільше на ринку ЄС представлені жиролійні продукти, продукція тваринництва, кондитерські вироби, соки та інші безалкогольні напої.

Підприємства галузі у процесі переорієнтування на ринки ЄС та нарощення на них своїх позицій стикнулись з низкою викликів, серед яких і суворі технічні регламенти та необхідність модернізації обладнання, складні та вартісні процеси сертифікації, необхідні для виходу на ринки ЄС, протекціонізм і квотування [4], маркетингові бар'єри та необхідність нарощення інвестицій у маркетинг та формування бренду під «нового» споживача, значний кваліфікаційний розрив та необхідність нарощення фінансування кадрово-інтелектуального потенціалу відповідно до змін у виробничих процесах та посиленої сертифікації, й загалом удосконалення системи управління, оптимізації бізнес-процесів.

Водночас, підприємства харчової промисловості реагують на них оновленням основних засобів, включенням у свою діяльність «зелених» технологій, знаходять інвестиції (в т.ч. через фандрейзинг, активізацію проєктного підходу, грантрайтинг) в поглиблення переробки продукції, яка не підпадатиме під квоти, нарощують питому вагу сертифікованої продукції, збільшують витрати на підвищення кваліфікації персоналу, патентують інновації, збільшують коефіцієнт маркетингових витрат та намагаються нарощувати коефіцієнт утримання європейських споживачів, переходять від підходу

точкової до системної сертифікації тощо. Завдяки цьому поступово відбувається нарощення та відтворення їх економічного потенціалу на новій якісній основі, насамперед за такими його складовими, як: техніко-технологічна, виробнича, експортна (як синтезована), кадрово-інтелектуальна, маркетингова, організаційно-управлінська.

Якщо ж аналізувати цей процес з позицій економічного потенціалу України, то можемо говорити про те, що нова торговельна угода попри свої окремі жорсткіші норми стимулює переходити харчову промисловість до європейських правил гри (до 2028 р.) та є логічною тенденцією в умовах прискореної євроінтеграції. Загалом можемо підсумувати, що євроінтеграція виступає вагомим чинником нарощення економічного потенціалу підприємств харчової промисловості, стимулюючи їх відновлюватись шляхом покращення якості, активізації інноваційної активності та інвестицій в техніко-технологічну модернізацію та людський потенціал. Водночас управління ризиками в сучасних умовах переходить серед іншого на системну адаптацію до стандартів ЄС та стратегічну орієнтацію на виробництво високомаржинальної кінцевої продукції.

Перелік посилань:

1. Івченко В.М., Зірнзак О.С., Солошонок А.Л., Полонська О. М. Харчова промисловість України: аспекти воєнного часу. Київ : НДІ «Украгпромпромпродуктивність». 2024. 55 с. URL: <https://uapp.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/maket-vidannja-t.-5.1.-8-sichnja25-druk.pdf>
2. Державна митна служба України. URL: https://iaa.org.ua/?post_type=portfolio&s=%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82
3. Ус І. Зовнішня торгівля України товарми: підсумки 2024. Матеріали НІДС. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>
4. До 2028 року буде діяти нова торговельна угода між Україною та країнами ЄС, яка вступає в силу з 29 жовтня. Матеріали Центру економічної стратегії від 22 жовтня 2025 року. URL: <https://ces.org.ua/trade-agreement-between-ukraine-and-eu-countries/>